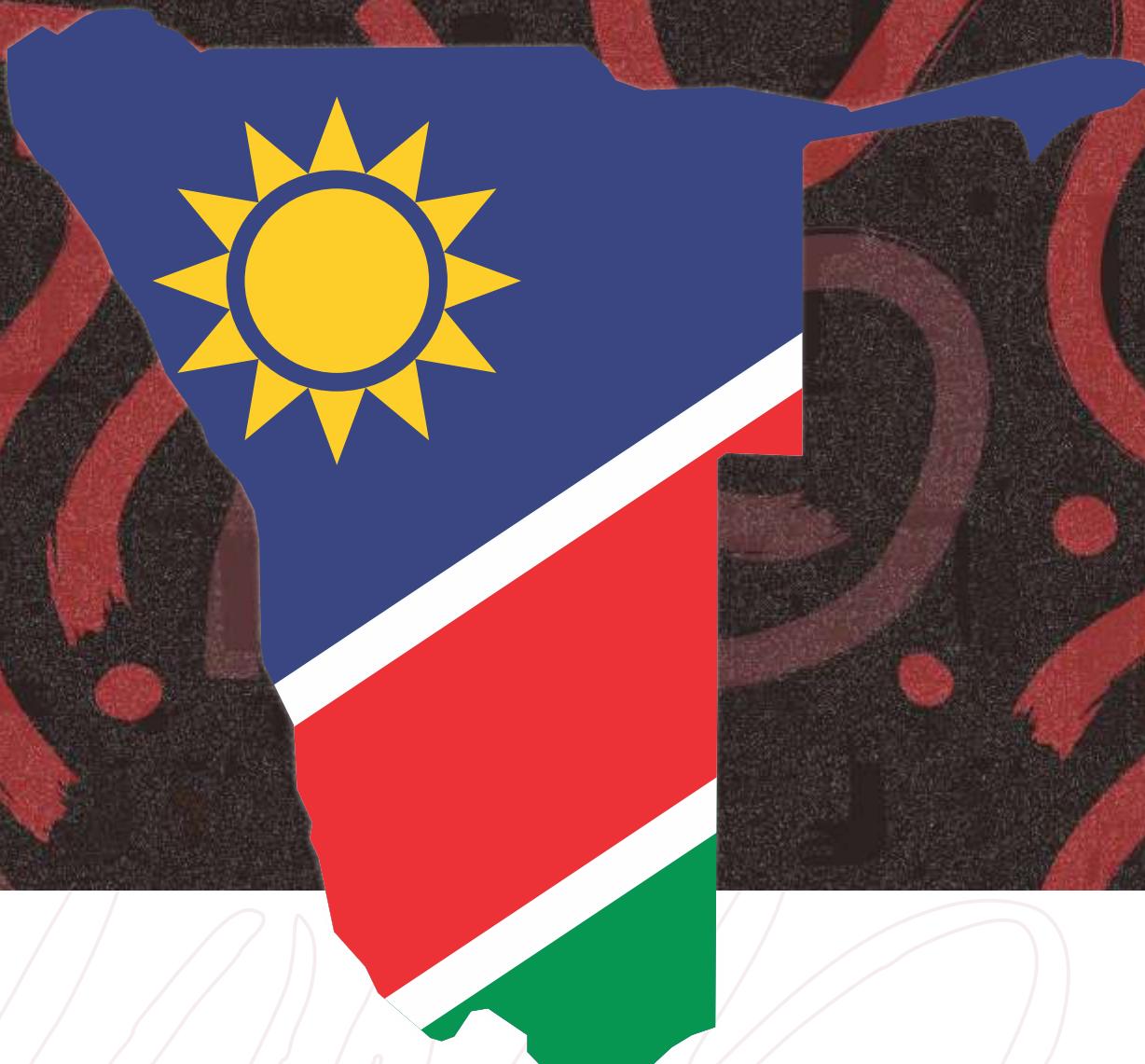

LONDA

2021

Ripoti ya Namibia Haki za Dijitali na Ujumuishaji

LONDA

RIPOTI YA NAMIBIA HAKI ZA DIJITALI NA UJUMUISHAJI 2021

UCHAPISHAJI WA PARADIGM INITIATIVE

Imechapishwa na Paradigm Initiative

374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria

Email: media@paradigmhq.org

www.paradigmhq.org

Iliyochapishwa mnamo Mei 2022

Ripoti iliyotolewa na Nashilongo Gervasius

Timu ya Uhari: 'Gbenga Sesan, Kathleen Ndong'mo, Hlengiwe Dube, Margaret Nyambura

Ndung'u, Mawaki Chango, Nnenna Paul-Ugochukwu and Thobekile Matimbe.

Ukurasa wa jalada uliofanywa na Kenneth Oyeniyi

Iliyoundwa na Luce Concepts

Picha na Pexels

This publication may be reproduced for non-commercial use in any form provided due credit is given to the publishers, and the work is presented without any distortion.

Copyright © 2022 Paradigm Initiative

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

JEDWALI LA YALIYOMO

01

UFUPISHO

02

UTANGULIZI

03

UZINGATIAJI MIFUMO YA
KIKANDA NA KIMATAIFA

04

ATHARI ZA KANUNI ZA UVIKO-19
KWENYE HAKI ZA KIDIJITALI NA
USHIRIKISHWAJI

05

UHURU WA KUJIELEZA
MTANDAO NI MNAMO 2021

07

FARAGHA, VITAMBULISHO
VYA KIDIJITALI NA UFUAMILIAJI

UPATIKANAJI WA HABARI

09

KUKATIZWA KWA MTANDAO

MATAMSHI YA CHUKI, TAARIFA
POTOFU NA SHERIA ZA KASHFA ZA JINAI

11

KUTENGWA KIDIJITALI NCHINI
NAMIBIA NA ATHARI ZAKE KWA
HAKI ZA BINADAMU

MIUNDOMBINU YA KIDIJITALI
NA VIPAUMBELE VYA TEHAMA

12

MKAKATI WA KITAIFA WA AKILI BANDIA

13

JINSIA NA TEHAMA

14

HITIMISHO

15

MAPENDEKEZO

LONDA

RIPOTI YA NAMIBIA HAKI ZA DIJITALI NA UJUMUISHAJI 2021

UCHAPISHAJI WA PARADIGM INITIATIVE

UFUPISHO

Sekta ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia (TEHAMA) imekuwa uti wa mgongo mashuhuri wa shughuli za kiuchumi na kijamii nchini Namibia hasa tangu janga la UVICO-19 lilipoikumba nchi hiyo mwaka wa 2020, hata kabla ya janga hili, mikakati hata hivyo bado haijatafsiriwa katika nafasi inayotambulika wazi ambayo inaweka nchi katika hadhi nzuri wakati fahirisi muhimu za teknolojia zinapimwa. Kwa hivyo, hakuna dalili za wazi juu ya ucharaka wa kutekeleza sheria au sera zinazohusiana na uboreshaji wa dijitali. Katika hali za pekee ambapo sheria na sera hizo zinapitishwa, mgao wa kibajeti wa kutosha kwa ajili ya utekelezaji haupo. Mfano halisi ni sera ya broadband ya 2020¹, mojawapo ya sera za kwanza kama hizo kupitishwa kwa mpango wa utekelezaji unaolenga, mionganoni mwa mengine, “*kuboresha ujuzi wa kidijitali*” kwa tarehe zilizowekwa na kwa masharti mahususi ya bajeti.

Walakini, maendeleo hayajaonekana hadi leo. Ingawa sera kadhaa zinazohusiana na teknolojia zimewekwa, nyingi zimepitwa na wakati na hazitumiki kwa sekta inayokua ya TEHAMA. Nchi haijapitisha sheria kuhusu uhalifu wa mtandaoni, ulinzi wa data na upatikanaji wa taarifa. Pia haina sera ya data wazi au nafasi ya kina kuhusu teknolojia zinazoibuka. TEHAMA pia haijawekwa kama chombo cha kupunguza unyanyasaji wa kijinsia au kuwawezesha wanawake.

1. National Broadband Plan (2020) <https://gazettes.africa/archive/na/2020/na-government-gazette-dated-2020-08-14-no-7308.pdf> (accessed on 23 December 2021)

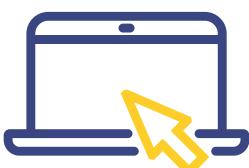

UTANGULIZI

HAKI ZA DIJITALI NA UJUMUISHAI YA NCHI YA NAMIBIA

Namibia ni nchi ya Kusini mwa Afrika ambayo ina pakana na Afrika Kusini, Botswana, Angola, Zambia na Zimbabwe. Nchi hiyo ilipata uhuru mwaka 1990 na ina wakazi milioni 2.5.² Kufikia 2021, baadhi ya data muhimu ya TEHAMA nchini Namibia ni pamoja na: usajili wa simu ya mkononi ni 102%,³ usajili wa mfumo wa mawasiliano usiobadilika ni 2.7%. 51%⁴ ya idadi ya watu ni watumiaji wa mtandao, 31.2% ni watumiaji hai wa mitandao ya kijamii, na kuna Watoa Huduma za Mtandao watatu. Utoaji wa mawasiliano ya simu unatawaliwa na mashirika mawili ya serikali, Telecom Namibia na MTC Namibia. Mashirika haya yanachangia katika ushindani wa polepole katika soko la simu.⁵ Paratus Telecom inayomilikiwa na watu binafsi kwa sasa ni mshindani mashuhuri huku MTN Namibia, ikiwa na leseni tangu 2014,⁶ inajitahidi kupata sehemu ndogo ya soko.

51%

**YA IDADI YA WATU NI
WATUMIAJI WA MTANDAO**

Namibia inashika nafasi ya 102 katika Fahirisi ya Mtandao Jumuishi,⁷ ambapo viashirio kama vile maudhui husika, miundombinu, matumizi na uaminifu na usalama vimerekodi kuzorota katika kipindi kinachokaguliwa. Fahirisi ya Utayari wa Mtandao (2021)⁸ inaorodhesha nguzo ya Teknolojia ya Namibia inayopima Ufikiaji, Maudhui na teknolojia ya Baadaye katika 30.91 kama nguzo dhaifu zaidi ya nguzo zote nne za fahirisi. Isitoshe, nchi hiyo imeorodheshwa ya 155 katika

2. World Bank Namibia estimated population(2020) <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=NA> (accessed on 23 December 2021)

3. Work Bank Data Mobile Subscription in Namibia (2020) <https://data.worldbank.org/indicator/IT.CEL.SETS?locations=NA> (accessed on 26 December 2021)

4. Data Portal Namibia Internet Users (2021) <https://datareportal.com/search?q=namibia> (accessed on 26 December 2021)

5. Developing Telecoms Namibia plans privatisation of Namibia Telecom and MTC (2020)<https://developingtelecoms.com/telecom-business/market-reports-with-buddecom/10087-namibia-plans-privatisation-of-namibia-telecom-and-mtc.html> (accessed 27 December 2021)

6. Namibian Sun MTC Questions MTN Licence ((2021))<https://www.namibiansun.com/news/mtc-questions-awarding-of-mtn-licence-2021-08-04/> (accessed on 27 December 2021)

7. The Inclusive Internet Index Namibia <https://theinclusiveinternet.eiu.com/explore/countries/NA/> (accessed on 27 December 2021)

8. Network Readiness Index Namibia <https://networkreadinessindex.org/country/namibia/> (accessed on 28 December 2021)

Kielezo cha Global Cybersecurity na ya 135 katika Kielezo cha Kitaifa cha Usalama Mtandaoni.⁹ Ulinzi wa huduma za kidijitali, ulinzi wa data binafsi na majibu ya matukio ya mtandaoni kama viashirio vyote vilipata 0%. Namibia iliorodheshwa ya 100 katika Kielezo cha Ubora wa Maisha wa Dijitali wa 2021 ambapo usalama wa kielektroniki umeorodheshwa katika nafasi ya 102, miundombinu ya kielektroniki imeorodheshwa ya 96 na serikali ya kielektroniki, ya 90.¹⁰

Wakati uboreshaji wa dijitali unafanyika nchini Namibia, changamoto kuu zinazohusiana na kukosekana kwa sheria na ukosefu wa kipaumbele katika usalama wa kidijitali, na mifumo isiyofaa ya huduma za kielektroniki ili kuimarisha ufikiaji wa umma na utoaji wa huduma, inakabili nchi. Kutokuwepo kwa data inayopatikana kwa urahisi juu ya kupenya kwa Broadband na ukosefu wa maono ya kitaifa ya umoja wa kidijitali kwa nchi imesababisha juhudzi za kijamii zilizotawanyika kusaidia ujumuishaji wa kidijitali katika ngazi ya kitaifa.

UZINGATIAJI MIFUMO YA KIKANDA NA KIMATAIFA

Kwa ujumla, utawala wa sheria na ukatiba unachukuliwa kuzingatiwa kikamilifu nchini Namibia. Nchi hiyo ni mionganini mwa nchi kumi (10) za Kiafrika ambazo zimeridhia¹¹ Mkataba wa Umoja wa Afrika wa Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi unaojulikana pia kama mkataba wa Malabo. Kuidhinishwa kwa Mkataba hata hivyo hakujaongoza kwa nchi kutii matakwa ya mkataba na nchi inasalia bila sheria ya usalama wa mtandao au ulinzi wa data.

Juhudi kama vile kuunda mkakati wa usalama wa mtandao¹² zimejitokeza hivi majuzi, hata hivyo, bila hatua zaidi kwa manufaa ya raia. Mkakati huo unalenga kutupilia mbali sheria inayopendekezwa kama vile Mswada wa Uhalifu wa Mtandao (ulioandaliwa tangu 2013) na Mswada wa Ulinzi wa

Data.¹³ Kutokuwepo kwa mfumo mpana wa ulinzi wa kisheria kumeiweka nchi katika matukio ya kiwango cha juu cha uhalifu wa mtandao.¹⁴ Kwa sasa, Namibia ni mionganini mwa nchi za Kiafrika zinazolengwa zaidi na uhalifu wa mtandao.¹⁵ Mnamo 2021, mashauriano ya mwisho ya mapitio ya Mswada wa Uhalifu wa Mtandao yalitangazwa na hadi sasa, hakuna maendeleo zaidi ambayo yameripotiwa. Muswada huo hapo awali ulikosolewa kwa kuhalalisha udakuzi usio wa lazima mionganini mwa raia licha ya kutoa mamlaka mengi ya kiutaratibu yanayohitajika chini ya Mkataba wa Uhalifu wa Mtandao (Mkataba wa Budapest) ambao unajumuisha masharti ya utafutaji, ukamataji, unyang'anyi, kurekebisha na kufuta kama ilivyofafanuliwa katika kifungu cha 17 hadi 23 ya Mkataba.

9. National Cyber Security Index - Namibia ~ <https://www.ncsi.eea.eu/country/na/999999999/> (accessed on 28 December 2021)

10. The Economist 'Namibia ranks 100th in the World in Digital Quality of Life Index 2021' <https://economist.com/na/64988/technology/namibia-ranks-100th-in-the-world-in-digital-quality-of-life-index-2021/> (accessed on 28 December 2021)

11. AU (2020) "African Union Convention on Cyber Security and Personal Data Protection" last accessed at <https://au.int/en/treaties/african-union-convention-cyber-security-and-personal-data-protection>

12. The Namibian (2020) Cabinet Decisions" Development of Cyber security strategy" available at <https://m.facebook.com/TheNamibianNewspaper/photos/a.287882347907943/3730364760326334/?type=3&p=60>

13. ALT Advisory (2020) Data Protection Africa, Factsheet Namibia <https://dataprotection.africa/wp-content/uploads/2020/03/Namibia-Factsheet-updated-20200331.pdf> The Data Protection Bill has been in drfat form since 2013.

14. The Namibian (2020) ISACA talks cyber security in Windhoek available at <https://www.namibian.com.na/192858/archive-read/isaca-talks-cyber-security-in-Windhoek>

15. IT Web (2019)" Cybercrime: Namibia most targeted country in Africa" Available at <https://itweb.africa/content/mQwkoq6PA9973r9A>

Kwa upande wake, Muswada wa Sheria ya Ulinzi wa Data (umekuwa katika muundo wa rasimu tangu 2013) ulipelekwa na Waziri wa Sheria kwenye michakato ya kutunga sheria akidai ni mpana sana katika matumizi na hauna masuala ya muktadha wa nchi licha ya kuwa umepitia duru za mashauriano ya umma. Katika muundo wake wa sasa, mswada una masharti yanayozingatiwa kimataifa kama vile Masuala ya Data ya Haki ya wahusika na wajibu wa Waendesha Data na wachakataji. Zaidi ya hayo rasimu ya mswada pia inashughulikia masuala ya mtiririko wa data ya kibinafsi kuvuka mipaka huku ikiweka masharti ya kuanzisha Mamlaka ya Usimamizi wa Ulinzi wa Data. Hata hivyo masharti haya yanaonekana kuwasilishwa kwa ujumla katika muundo wa kiolezo bila kuunganisha jinsi mswada utakavyofanya kazi chini ya utendakazi wa sasa wa usimamizi wa kiteknolojia nchini, kama vile kubainisha kwa uwazi uhusiano na mdhibiti au masharti na sheria zingine zilizopo au zilizoandaliwa.

Namibia iliridhia Mkataba wa Haki za Mtoto¹⁶ na ilikubali zaidi vifungu vya 2 na 3 vya Itifaki ya Hiari ya Umoja wa Mataifa kwa Mkataba wa Haki za Mtoto wa Uuzaji wa Watoto, Ukahaba wa Watoto na Ponografia ya Watoto. Nchi pia imeridhia¹⁷ Mkataba wa Afrika wa Haki za Kibinadamu na Watu unaojulikana kama Itifaki ya Maputo. Pia ni mshirika wa mikataba mingine mbalimbali ya kimataifa ya haki za binadamu kama vile Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Kiraia na Kisiasa, Mkataba wa Kutokomeza Aina Zote za Ubaguzi dhidi ya Wanawake. na Mkataba wa Haki za Watu Wenye Ulemavu mionganoni mwa mengine. Kwa kiasi fulani, vipengele vya ulinzi wa watu, hasa vinavyohusiana

na watoto, vinaonyeshwa katika Sheria ya Mawasiliano (2009) na rasimu ya Mswada wa Uhalifu wa Mtandao. Bila utekelezaji mzuri wa sheria zinazohusika, ufuasi wa mifumo hii ya kikanda na kimataifa bado haupo.

ATHARI ZA KANUNI ZA UVIKO-19 KWENYE HAKI ZA KIDIJITALI NA USHIRIKISHWAJI

Kufuatia mkurupuko wa kimataifa wa UVIKO-19, kanuni kadhaa zimetekelizwa nchini Namibia. Hizi ni pamoja na kanuni za elimu ya kielektroniki, awali zikieleweka kama chaguo lililofaa la kutoa elimu chini ya mazingira hayo. Tathmini ya ufanisi wa elimu-elektroniki ilibaini kuwa huenda haikutoa matokeo yaliyorajiwu. Mnamo mwaka wa 2021, Waziri wa Elimu ya Msingi aliripoti kuwa wanafunzi 30,000 hawakuweza kupatikana katika mazingira ya mbali ya kujifunza mwaka 2020, wakati wanafunzi 3,000 walipotezwa kwa mimba za utotoni.¹⁸ Takwimu hizi zilizowasilishwa zinaonyesha changamoto za kujifunza kwa mbali na kutofaulu kwa umbali wa kijamii kwa kiwango fulani.

Kwa uhalsia, kanuni za mafunzo ya Elimu ya kielektroniki (E-learning) zilikidhi uhalsia wa kimsingi kama vile gharama kubwa za data na kutofikiwa kwa simu za TEHAMA zinazohitajika kutekeleza elimu, hivyo basi juhudzi ziliripotiwa kutofaulu.¹⁹ Juhudi zingine za pamoja kama vile uwekezaji wa vifaa vya kifedha na kiufundi ziliripotiwa katika sekta ya elimu.²⁰ Kwa bahati mbaya, bila kuunga mkono kanuni kama vile kuondoa ada kwa tovuti za elimu mionganoni mwa zingine kama ziliviyotetewa²¹ kuongeza matumizi na ufikiaji, imebakia kuwa duni.

16. UN Human Rights 'Convention on the Rights of the Child' <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> (accessed on 5 January 2021)

17. Namibia ratified the Maputo Protocol in 2004 <https://www.maputoprotocol.up.ac.za/index.php/namibia> (accessed on 5 January 2022)

18. New Era Newspaper "Nghipondoka discourages parents from visiting boarding learners" <https://neweralive.na/posts/nghipondoka-discourages-parents-from-visiting-boarding-learners> (accessed on 5 January 2022)

19. N Gervasius "Compulsory e-learning in Namibia's public schools: A commendable idea marred by the digital divide?" https://africaninternetrights.org/sites/default/files/Nashilongo_Gervasius.pdf (accessed on 5 January 2022)

20. Namibian Sun "Education – invests N\$9 million in technology" (2021) <https://www.namibiansun.com/news/education-invests-n9-million-in-technology2021-05-21> (accessed on 5 January 2022)

21. Deloitte "COVID-19 Pandemic: tax relief measures we hope to see" (2020) <https://www2.deloitte.com/za/en/namibia/pages/tax/articles/COVID19-Tax-relief-measures-we-hope-to-see-Namibia.html> (accessed on 5 January 2022)

Ili kupanua ufikiasi wa mtando na fursa, serikali ingeweza kuzingatia vivutio vingine kama vile ada za kupunguza data. Hili lingeweza kutoa uthibitisho kwa matokeo ya Kaisara na Bwalya kwamba “*changamoto za ufikivu nchini Namibia wakati wa UVIKO-19 zilizidishwa na gharama kubwa za data, utendakazi duni wa mtando na vifaa ambavyo havifai watumiaji wakati wa kufikia rasilimali za mtandaoni.*”²² Walihoji uendelevu wa elimu ya kielektroniki nchini Namibia dhidi ya mambo kama vile mgawanyiko wa kidijitali wa mijini, ulemavu na ufikiasi wa teknolojia pamoja na mienendo ya kijinsia inayozunguka elimu ya kielektroniki.

Kanuni za janga zinazohusiana na ufuutiliaji wa anwani zilivutia ukosoaji. Wasiwasi huo unahusiana na ukusanyaji wa data kama ilivyolezwa katika ripoti iliyochapishwa na ISOC Namibia.²³ Matokeo ya ripoti hiyo yanalekeza mbini tete za wa wahusika wa data kulinda data zao za kibinafsi zinazokusanya bila hakikisho kama vile kuweka muda wa kuhifadhi data.²⁴ Kwa kukosekana kwa sheria na kanuni za ulinzi wa data na ukosefu wa ufahamu kwa ujumla katika haki za kidijitali, data ya watumiaji inaendelea kuhifadhiwa bila kanuni zinazofaa za faragha na ulinzi wa data hata katika muktadha wa dharura ya afya ya umma, kwa kuzingatia programu za ufuutiliaji za UVIKO-19 zilizozinduliwa na watu binafsi na taasisi.^{25 26 27}

UHURU WA KUJIELEZA MTANDAONI MNAMO 2021

Mnamo 2021, nafasi ya Namibia na Wanahabari Wasio na Mipaka ilishuka nafasi moja kutoka nafasi ya 23.²⁸ Pamoja na kushuka huku, nchi hiyo inasalia kuwa nchi huru zaidi barani Afrika katika uhuru wa vyombo vyahabari. Kushuka kwa orodha kumetokana na malalamiko²⁹ na “*mashambulio ya maneno*”³⁰ iliripotiwa kutolewa na msemaji wa rais kwa waandishi wa habari na waandishi wa habari. Freedom House pia iliorodhesha Namibia kama nchi huru, ikiwa na viashirio vinavyohusiana na uhuru wa kujieleza na nafasi ya kujieleza katika 90% hadi 100%.³¹ Ripoti ya Freedom House inabainisha kuwa “*kujidhibiti kumekuwa jambo la kawaida katika vyombo vyahabari vyoserikali, vyombo vyahabari vyakibinafsi vinasalia kuikosoa serikali*” na kwamba “*kutokuwepo kwa sheria za habari kunazuia uandishi wa habari za uchunguzi*”. Zaidi ya hayo, ripoti hiyo pia inaeleza kuwa Waandishi wa Habari walikabiliwa na vikwazo wakati na kwa kisingizio cha mzozo wa UVIKO-19.

**Nchi hiyo inasalia kuwa nchi huru
zaidi barani Afrika katika uhuru
wa vyombo vyahabari.**

22. G Kaisara & K Bwalya “Investigating the E-Learning Challenges Faced by Students during Covid-19 in Namibia” (2021) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1285672.pdf> (accessed on 5 January 2022)

23. Internet Society (ISOC) Namibia “Data Protection and Privacy in Namibia: An Exploratory Study in the Context of COVID-19” (2021) <https://isocnamibia.org/wp-content/uploads/2021/04/Data-Protection-During-COVID-19-Study-in-Namibia.pdf> (accessed on 7 January 2022)

24. The Namibian Newspaper “First name Apple last name Tomato” (2020) <https://www.namibian.com.na/206468/archive-read/First-name-Apple-last-name-Tomato> (accessed on 7 January 2022)

25. University of Namibia (UNAM) Forum “UNAM launches pioneering COVID-19 Contact Tracing Mobile App: NamCorace”(2020)<https://forumonline.unam.edu.na/unam-launches-pioneering-covid-19-contact-tracing-mobile-app-namcorace/> (accessed on 7 January 2022)

26. Namibia University of Science and Technology (NUST) “NUST launches COVID-19 website and mobile app” (2020)<https://www.nust.na/?q=news/nust-launches-covid-19-website-and-mobile-app> (accessed on 7 January 2022)

27. New Era Newspaper ‘Covid-19: Locals develop contact tracing app’ <https://neweralive.na/posts/covid-19-locals-develop-contact-tracing-app> (accessed on 7 January 2022)

28. Reporters sans Frontier (RSF) “Namibia Real Freedom but frequent threats” (2021)<https://rsf.org/en/namibia> (accessed on 7 January 2022)

29. Windhoek Observe (“Complaints fly between Hengari and the media” (2020) <https://www.observer24.com.na/complaints-fly-between-hengari-and-the-media/> (accessed on 7 January 2022)

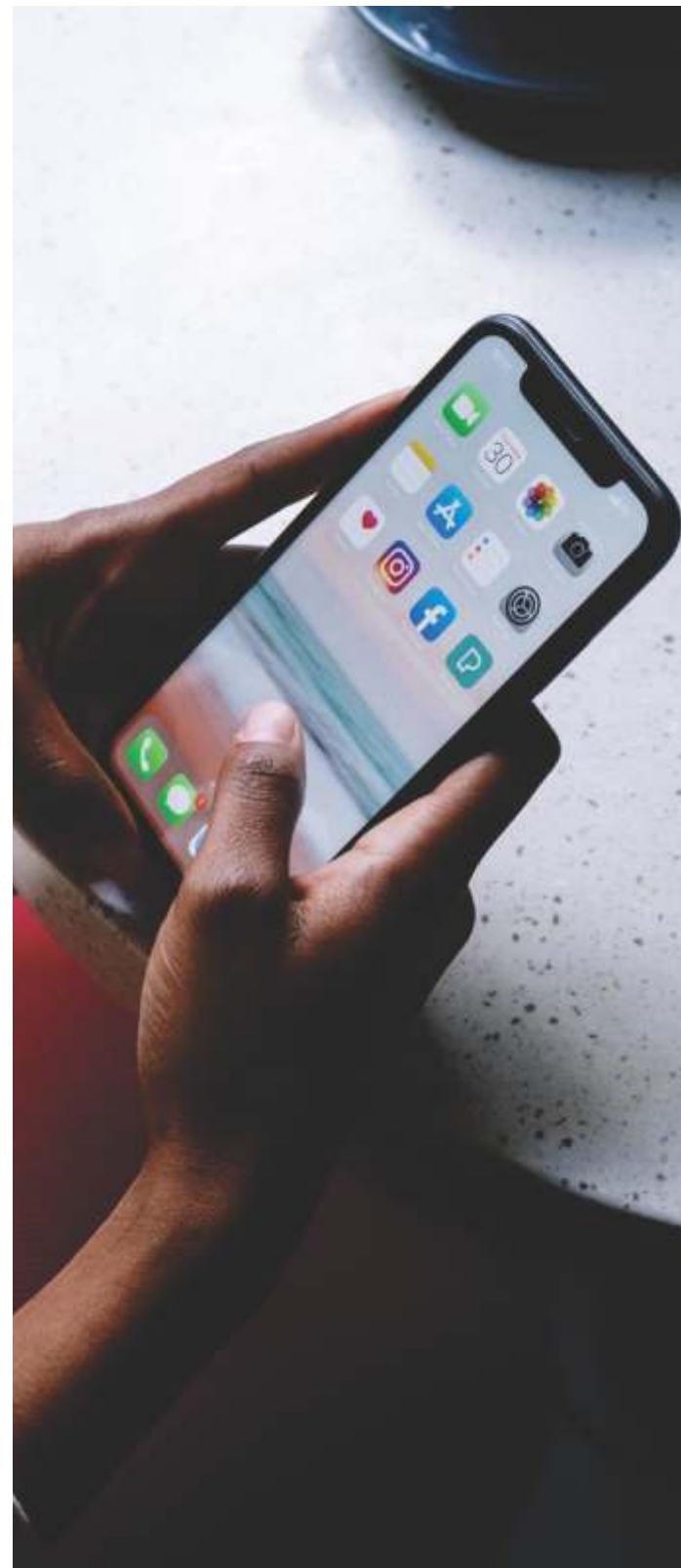
30. All Africa “Namibia: Hengari ‘Verbal Attacks’ Cited in Press Freedom Report” (2021) <https://allafrica.com/stories/202104210883.html> (accessed on 7 January 2022)

31. Freedom House “Namibia Freedom of the World Report 2021” <https://freedomhouse.org/country/namibia/freedom-world/2021> (accessed on 7 January 2022)

Kisa kimoja katika ripoti hiyo kinaonyesha tukio la 2020 ambalo lilitababisha kuomba radhi na ofisi ya rais baada ya waandishi wa habari kuzuiwa kuhudhuria sherehe za ufunguzi wa kituo cha kutengwa na UVIKO-19 huko Windhoek ambacho kilisababisha wanahabari wawili wa kike kuwasilisha malalamiko ya kushambuliwa kwa polisi kuhusu walivyotendewa.

Walakini, kanuni za UVIKO-19 zinazoharamisha habari potofu zinazohusiana na UVIKO-19 zinaendelea kutumika, licha ya wasiwaso kwamba zinapunguza uhuru wa kujieleza. Wakati huo huo hadithi na habari potofu zimeenea kwenye majukwaa ya mitandao ya kijamii haswa vikundi vya WhatsApp. Mradi wa ukaguzi wa ukweli wa Taasisi ya Sera na Utafiti wa Umma (IPPR) uliripoti kuwa "*Tangu Januari 2020 habari zisizofaa zinazohusiana na UVIKO-19 zimekuwa imeenea kwenye mitandao ya kijamii ya Namibia*".³² Pia ilionyesha kuwa "*Hali ya kanuni za dharura zinazoharamisha uenezaji wa taarifa za uwongo zinazohusiana na UVIKO-19 inaonekana kuwa haikuwa na athari ya kuzuia watumiaji wa mitandao ya kijamii kushiriki na kueneza maudhui kamahayo*".³³

Mitandao ya kijamii inasalia kuwa nafasi yenyewe ushindani. Wengi hutumia majukwaa kuonyesha dhuluma katika jamii zao, kuibua mazungumzo ya umma huku wakitafuta uwajibikaji kutoka kwa wasimamizi wa ofisi za umma. Hata hivyo, katika matukio mengi, ukosoaji wa walio madarakani, kama ilivyokuwa kwa Naibu Jiji Mkuu, husababisha kulaaniwa vikali na taasisi za serikali.³⁴ Katika kesi hii, wakosoaji walichukuliwa kuwa "*kudhoofisha imani katika mfumo wa haki*". Maonyo mengine yanayohusiana na ya mkono ambayo yanaweza kufasiriwa kama kuzuia ushiriki wa mitandao ya kijamii na uhuru wa kujieleza pia yameripotiwa kutoka kwa wanasiwa.³⁵

32. Institute for Public Policy and Research (IPPR) "Countering the (dis)infodemic: Namibia Social Media and COVID-19 disinformation" (2020) https://ippr.org.na/wp-content/uploads/2020/07/COVID_PAPER1_disinfo.pdf (accessed on 9 January 2022)

33. Institute for Public Policy and Research (IPPR) "Countering the (dis)infodemic: Namibia Social Media and COVID-19 disinformation" (2020) https://ippr.org.na/wp-content/uploads/2020/07/COVID_PAPER1_disinfo.pdf (accessed on 9 January 2022)

34. New Era Newspaper "Judges condemn social media attacks on Damaseb" (2021)

<https://neweralive.na/posts/judges-condemn-social-media-attacks-on-damaseb> (accessed on 9 January 2022)

35. New Era Newspaper 'Amutse warns against social media abuse' (2021) <https://neweralive.na/posts/amutse-warns-against-social-media-abuse> (accessed on 9 January 2022)

FARAGHA, VITAMBULISHO VYA KIDIJITALI NA UFUAMILIAJI

Mnamo 2021, Namibia ilizindua hati za utambulisho wa kidijitali zinazoweza kusomeka kwa mashine³⁶ zinazodaiwa kuwezesha masharti ya utawala wa kielektroniki na urahisi wa kuvuka mpaka. Ingawa utekelezaji wa mradi huu utakuwa wa taratibu, inafaa kufuatilia hatua za kutengwa³⁷ kwamba Vitambulisho vya Kidijitali vimeduwa vya kuzoea barani Afrika haswa kwa wazee na wanawake.

Zaidi ya hayo, mto huduma wa mawasiliano ya simu za mkononi Kampuni ya Simu ya Mkononi ya Mawasiliano (MTC) ilitangaza uthibitishaji wa kibayometriki na mifumo ya Akili ya Bandia(AI).³⁸ kwa suluhisho lake la huduma ya "Jua mteja wako", huku baadhi ya viongozi wa sekta hiyo wakidai kuwa mwendeshaji aliweza kutekeleza hili pekee baada ya kupewa ufikiaji wa rejista za Idadi ya Watu na Kodi kama sehemu ya mamlaka yake ya muda³⁹ kutekeleza ruzuku ya mapato ya Dharura ya UVIKO-19.⁴⁰ Bila sheria na kanuni za Ulinzi wa Data, ufikiaji kama huu huacha nafasi ya matumizi mabaya ya kuhifadhi data ya kibinagsi na kuitumia tena bila idhini iliyoidhinishwa na wahusika wa

data. Kwa ujumla mfumo wa MTC umepokea ukosoaji kutoka kwa watendaji wa mashirika ya kiraia.⁴¹ Hasa, mifumo kama yao imetumika "kwa ufuamiliaji mkubwa wa biometrika na ukandamizaji wa kisiasa, kupitia ufuamiliaji, kuzuia na kuzima mawasiliano ya simu na mtandao wa watu binagsi na vikundi vinavyolengwa".

Zaidi ya hayo, tayari katika mwaka wa 2016, polisi wa Namibia walikuwa chombo cha kwanza cha kutekeleza sheria kusini mwa Afrika kuanzisha mfumo otomatiki wa utambuzi wa kibayometriki.⁴² Ingawa hakuna malalamiko yaliyojiteze miongoni mwa umma, kwa ujumla vitambulisho vya kibayometriki vinajulikana kwa kukusanya taarifa kubwa isivyostahili kutoka kwa umma na ukaguzi wa mara kwa mara wa mifumo kama hiyo itakuwa muhimu ili kuhakikisha wananchi wanaamini.

UPATIKANAJI WA HABARI

Licha ya miaka kadhaa ya kuundwa, sheria ya Upatikanaji wa Taarifa ya Namibia⁴³ bado haijapitishwa. Walakini, mnamo 2021,⁴⁴ Wizara ya Habari na Teknolojia ya Mawasiliano ilianza mchakato wa mashauriano ya umma nchini kote^{45 46 47}

36. Windhoek Express "New ID cards: What to expect" (2021) <https://www.we.com.na/news/new-id-cards-what-to-expect2021-10-17> (accesed on 9 January 2022)

37. Research ICT Africa "Why Digital ID Matters" (2021) <https://researchictafrica.net/2021/06/21/why-digital-id-matters/> (accessed on 9 January 2022)

38. Africa Tech ("[Namibia] MTC introduces biometrics and AI to protect consumer data and curb identity theft" (2021) <https://africabusinesscommunities.com/tech/tech-news/namibia-mtc-introduces-biometrics-and-ai-to-protect-consumer-data-and-curb-identity-theft/> (accessed on 9 January 2022)

39. Ministry of Finance "FAQ about the Emergency Income Grant of the Economic Stimulus and Relief Package" (2020) <https://mof.gov.na/documents/35641/89902/FQA+Emergency+Income+Grant.pdf/cd1b50d2-ef25-d3c6-e4e8-d6e2297ec9a4> (accessed on 9 January 2022)

40. Mobile Telecommunications Company (MTC) "NOTICE: Covid-19 Emergency Income Grant" (2020) <https://www.facebook.com/MTCNamibia/posts/notice-covid-19-emergency-income-granteligible-individuals-will-receive-a-once-o/3629297440417001/> (accessed on 9 January 2022)

41. All Africa "Namibia: AI, Biometrics and No Protection From Abuse" (2021) <https://allafrica.com/stories/202102240646.html> (accessed on 9 January 2022)

42. Informante Newspaper "Nampol digitises crime ID processes" (2016) https://m.facebook.com/informantenam/photos/nampol-digitises-crime-id-processnadia-medingthe-namibian-police-nampol-is-makin/1077181402348819/?locale=zh_CN (accessed on 9 January 2022)

43. Namibia Media Trust (NMT) "Access to information law long overdue in Namibia – media practitioners" (2019) <https://www.nmt.africa/News/46/Access-to-information-law-long-overdue-in-Namibia-&mdash-media-practitioners> (accessed on 10 January 2022)

44. All Africa "Namibia: 91 Percent of Oshikoto Deprived of Information" (2021) <https://allafrica.com/stories/202110040350.html> (accessed on 10 January 2022)

45. New Era Newspaper "MICT Consults Hardap on Information Bill" (2021) <https://neweralive.na/in/posts/mict-consults-hardap-on-information-bill> (accessed on 10 January 2022)

46. Xinhua Net "Feature: Access to health information aids Namibian rural dwellers in COVID-19 fight" (2021) http://www.xinhuanet.com/english/2020-12/19/c_139601535.htm (accessed on 10 January 2022)

47. Caprivi Vision "Access to Information Bill under Scrutiny in Zambezi" (2021) <https://www.caprivision.com/access-to-information-bill-under-scrutiny-in-zambezi/> (accessed on 10 January 2022)

kwa msaada kutoka ISOC Namibia na UNESCO ili kupima maoni ya wananchi juu ya muswada huo huku pia ikihamasisha watu mashinani juu ya umuhimu wa kupata habari. Mnamo Septemba 2021, Mswada huo uliwasilishwa tena⁴⁸ bungeni kwa mara ya tatu na inachunguzwa⁴⁹ na wabunge kutafuta ufanuzi juu ya mamlaka ya Kamishna Huru wa Habari na wigo mpana wa utangazaji wa mamlaka yao. Hadi sasa rasimu ya sheria hiyo imenorodheshwa kama "Imara Lakini Mageuzi Yanaweza Kumfanya Kiongozi wa Kiafrika" na Kituo cha Sheria na Demokrasia, ambacho kinatoa mapendekezo kama vile "Hakuna sababu zinazopaswa kutolewa wakati wa kufanya ombi la habari na taratibu za kina zaidi za kufanya maombi ziongezwe," na kwamba "Sheria ya ATI inapaswa kupuuza vifungu vya usiri katika sheria nyininge iwapo kuna migogoro," na hatimaye kuongeza kwamba "Kutengwa kwa sasa kwa taarifa muhimu zinazohusiana na baraza la mawaziri na mahakama kunapaswa kuondolewa."⁵⁰ Kwa manufaa ya umma, sheria inayopendekezwa inasema maafisa habari

wanaofanya kazi kwenye mashirika ya umma wanaweza kuadhibiwa iwapo watatoa taarifa zisizo sahihi, zisizo kamili au za kupotosha huku sheria pia ikiweka uteuzi wa kamishna na naibu kamishna wa habari.⁵¹ Mwisho pia ni masharti katika Sheria ya Mfano ya Afrika ya Upatikanaji wa Taarifa kwa Afrika, ambayo inapendekeza kujumuishwa zaidi kuititia mashauriano ya wataalam ikiwa ni pamoja na Jumuiya ya Kiraia katika Kitengo cha 2, kifungu cha 56 ambacho kinahusu Ushirikiano wa Wataalam (uk.47).⁵² Baada ya kuitishwa, ATI ya Namibia ina matarajio ya kukuza haki za kidijitali.

Hapo awali, Mswada wa Upatikanaji wa Habari ulikosolewa kwa misamaha mikubwa, ambayo ina uwezekano wa kuathiri vibaya utumiaji wa haki na uhuru wa kidijitali ikiwa itapitishwa kuwa sheria.⁵³ Misamaha hii ni pamoja na taarifa na kumbukumbu za usalama wa taifa, usiri wa kazi za mahakama na taarifa zinazomilikiwa na baadhi ya mashirika ya umma kama vile baraza la mawaziri na kamati zake.

48. All Africa "Namibia: Access to Information Bill Resubmitted" (2021) <https://allafrica.com/stories/202109201062.html> (accessed on 10 January 2022)

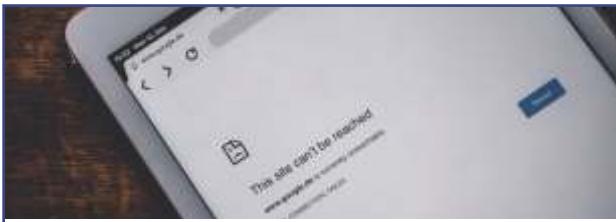
49. Parliament of Namibia "ATI Bill under scrutiny" (2021)<https://www.parliament.na/ati-bill-under-scrutiny/> (accessed on 10 January 2022)

50. The Center for Law and Democracy "Namibia: Access to Information Bill Strong But Reforms Could Make it an African Leader" (2021) <https://www.law-democracy.org/live/namibia-access-to-information-bill-strong-but-reforms-could-make-it-an-african-leader/> (accessed on 10 January 2022)

51. Parliament of Namibia "Access to Information Bill" (2020) <https://www.parliament.na/wp-content/uploads/2021/07/Access-to-Information-Bill-B4-2020-min.pdf> (accessed on 10 January 2022)

52. ACHRP "Model Law on Access to Information for Africa 2013" <https://www.achpr.org/presspublic/publication?id=82> (accessed on 15 March 2022)

53. Collaboration on ICT Policy for East and Southern Africa (CIPESA) "Namibia and Sierra Leone's Digital Rights Record to be Assessed at the 38th Session of the Universal Peer Review" (2021) <https://cipesa.org/2021/03/namibia-and-sierra-leones-digital-rights-record-to-be-assessed-at-the-38th-session-of-the-universal-peer-review/> (accessed on 10 January 2022)

KUKATIZWA KWA MTANDAO

Kukatizwa kwa mtandao si jambo la kawaida nchini Namibia. Walakini, mnamo 2021, ripoti⁵⁴ iliibuka kuwa kukatika kwa mtandao kwa dakika 30 na baadaye kwa dakika 90 kulitokea mnamo tarehe 21 na 22 Julai. Baadaye ilithibitishwa kuwa usumbufu wa mtandao ulisababishwa na kebo ya chini ya bahari iliyoharibika, Mfumo wa Cable wa Afrika Magharibi (WACS).⁵⁵

MATAMSHI YA CHUKI, TAARIFA POTOFU NA SHERIA ZA KASHFA ZA JINAI

Matamshi ya chuki yanaendelea bila kusitishwa nchini Namibia⁵⁶ hasa kuhusiana na rangi na jinsia ya watu walio wachache.⁵⁷ Baada ya mashauriano na maombi ya kuingilia kati kwa muungano wa watu binafsi na mashirika ya kiraia mwaka wa 2021, Mtetezi wa Watumiaji (Ombudsman) wa Namibia John Walters alivifahamisha vyombo vya habari kwamba matamshi ya chuki hayafafanuliwa kuwa kosa nchini Namibia.⁵⁸ Ombi la kuingilia kati kama

ilivyobainishwa hapo juu linaonyesha hitaji la nchi kuzingatia mifumo muhimu ya kisheria ambapo matamshi ya chuki yanaweza kuzingatiwa. Kashfa za maneno kama zile zilizotamkwa bungeni na Mbunge Jerry Ekandjo,⁵⁹ zina chuki kiasili na zinatishia jinsia ya watu walio wachache nchini. Hizi ni sababu za kufanyiwa mageuzi ya kisheria na kuhakikisha ulinzi dhidi ya matamshi ya chuki hasa katika enzi ya mtandao.

Wakati huo huo, Tangazo la Kanuni ya 9 ya 2020 ya kanuni za UVIKO-19 ambazo ziliunda makosa na adhabu na kuharamisha⁶⁰ Habari potofu kuhusu virusi bado ipo licha ya kuenea kwa habari potofu kupitia mitandao ya kijamii. Inapopatikana na hatia, kanuni huweka faini isiyozidi N\$2000 au kifungo. Ni mtu mmoja tu ndiye aliyekamatwa na kufikishwa mahakamani,⁶¹ kama ilivyoripotiwa katika ripoti ya Londya 2020 kwa Namibia.⁶²

Sheria ya kashfa ya Namibia inategemea “*actio injuriarum*”⁶³ ya sheria ya Kirumi.⁶⁴ Ili kufanikiwa katika hatua ya kashfa, mlalamikaji lazima athibitishe kwamba mshtakiwa alichapisha taarifa ya kashfa kuhusu mlalamikaji. Kwa kuongezeka kwa matumizi ya mitandao ya kijamii na watu binafsi kuchapisha maoni yenye nguvu kuhusu watu mashuhuri na wanasiasa, kumekuwa na ongezeko la kesi za kashfa katika mahakama za Namibia.

54. Paradigm Initiative "Press Release: Internet outages in Cameroon, Congo and Namibia" (2021) [t https://paradigmhq.org/press-release-internet-outages-in-cameroun-congo-and-namibia/](https://paradigmhq.org/press-release-internet-outages-in-cameroun-congo-and-namibia/) (accessed on 10 January 2022)

55. Ghana News "Internet goes off for 3 days in Cameroon, Congo and Namibia" (2021) <https://ghanafricanews.com/internet-goes-off-for-3-days-in-cameroun-congo-and-namibia/> (accessed on 10 January 2022)

56. New Era Newspaper "Teacher faces prosecution for alleged racism" (2020) <https://neweralive.na/posts/teacher-faces-prosecution-for-alleged-racism> (accessed on 10 January 2022)

57. The Namibian Newspaper "Ekandjo lashes out at gay marriage, abortion and dagga" (2021)

<https://www.namibian.com.na/6215434/archive-read/Ekandjo-lashes-out-at-gay-marriage-abortion-and-dagga> see also The Namibian (2021) "SPYL goes after satanic homosexuals" available at <https://www.namibian.com.na/211637/archive-read/SPYL-goes-after-satanic-homosexuals> (accessed on 10 January 2022)

58. All Africa "Namibia: Hate Speech Not Defined As an Offence – Ombudsman" (2021)

<https://allafrica.com/stories/202106160346.html> (accessed on 10 January 2022)

59. All Africa "Namibia: Ekandjo Lashes Out At Gay Marriage, Abortion and Dagga" (2021) <https://allafrica.com/stories/202111170508.html> (accessed on 10 January 2022)

60. The Namibian Newspaper "COVID -19 Fake News now a crime" (2020) <https://www.namibian.com.na/200224/archive-read/Covid-19-fake-news-now-a-crime> (accessed on 10 January 2022)

61. The Namibian "Man arrested for spreading fake COVID-19 news" (2020)<https://www.namibian.com.na/201419/archive-read/Man-arrested-for-spreading-fake-Covid-19-news> (accessed on 10 January 2022)

62. N Gervasius, 'Namibia Londa Report 2020'(2020) <https://paradigmhq.org/wp-content/uploads/2021/05/lr-Namibia-Digital-Rights-Inclusion-2020-Report.pdf> (accessed on 10 January 2022)

63. *Actio Injuriarum* is committed when a person, without justification, intentionally affronts another's dignity or invades that other's privacy - Zimbabwe Legal Information Institute 'Chapter 3: Defamation and other Actions under *Actio Injuriarum*' <http://old.zimlii.org/content/chapter-3-defamation-and-other-actions-under-actio-injuriarum> (accessed on 25 February 2022)

64. Ministry of Justice 'E-Justice (various)'(2018) <https://ejustice.moj.na> (accessed on 10 January 2022)

Baadhi ya kesi maarufu hadi sasa ni pamoja na:

- Mnamo Machi 2021 wakili maarufu, mfanyabiashara na Mwenyekiti wa Ligi Kuu ya Namibia (NPL) alishtaki⁶⁵ mmiliki wa klubu fulani kwa kukashifu tabia yake baada ya mfanyabiashara huyo kumshutumu kwa kutoa hongo; na alitenda kwa ujisadi au kinyume cha sheria katika shughuli zake za kibiashara, kupitia matamshi yaliyotolewa kwenye kikundi cha WhatsApp.
- Mnamo Machi 2021, sosholaiti, Betty Davids alishinda kesi mahakamani⁶⁶ dhidi ya msemaji wa chama cha siasa cha Independent Patriots for Change Immanuel Nashinge aliyetoe maneno ya kashfa dhidi yake. Alimshtaki kwa kukashifu tabia.
- Mnamo Aprili 2021, mke wa Rais Monica Geingos alifungua kesi ya kashfa dhidi ya Abed Hishoono, mhamasishaji wa chama cha siasa cha Independent Patriots for Change. Kesi ilikwenda kwa upatanishi.⁶⁷ Ilihusisha rekodi ya sauti ambayo ilisambazwa sana kupitia mitandao ya kijamii ikitoa taarifa za uongo ikidai miongoni mwa mambo mengine kwamba Geingos alikuwa na nia ya kibiashara katika kampuni ya Westair Aviation ambayo kupitia kwayo alihusika kinyemela katika kuperomoka kwa Air Namibia.
- Mnamo Julai 2021, Mbunge wa Zamani⁶⁸ alimshktaki mwanachama wa eneo bunge kuhusu kashfa ya Facebook iliyotumwa na mwanachama huyo kwenye ukurasa wao wa mtandao wa kijamii kuhusu jinsi Mbunge huyo wa zamani alivyokuwa mwanasiasa asiyeminika ambaye anajiweka wa kwanza dhidi ya anaowawakilisha.

65. New Era Newspaper "Kauta slaps Ngarizemo with N\$500 000 defamation suite" (2021)

<https://neweralive.na/posts/kauta-slaps-ngarizemo-with-n500-000-defamation-suit> (accessed on 10 January 2022)

66. Nalebrity "Betty Davids Wins Court Case Against Immanuel Nashinge" (2021)<https://nalebrity.com/drama/betty-davids-sues-immanuel-nashinge-for-calling-her-a-prostitute> (accessed on 11 January 2022)

67. All Africa "Namibia: Geingos' Slander Lawsuit Goes for Mediation" (2021)

<https://allafrica.com/stories/202104060720.html> (accessed on 11 January 2022)

68. All Africa 'Namibia: Ex-MP Sues Over Facebook 'Slander' (2021) <https://allafrica.com/stories/202107290900.html> (accessed on 11 January 2022)

KUTENGWA KIDIJITALI NCHINI NAMIBIA NA ATHARI ZAKE KWA HAKI ZA BINADAMU

Namibia imepata maendeleo makubwa kutokana na mgawanyiko wa kidijitali unaozidi kupunguzwa wa kijinsia barani Afrika. Hata hivyo, mgawanyiko wa kidijitali nchini upo kwa kiasi kikubwa katika maeneo mengi ya vijijini. Ukosefu wa ajira umekithiri na ajira kwa vijana inatarajiwa kufikia 50. 30% ifikapo mwisho wa 2021.⁶⁹ Kukubalika kwa kasi ya chini kwa mtandao na gharama ya vifaa vya TEHAMA ni mionganoni mwa mambo makuu yanayochangia kutengwa kwa kidijitali nchini Namibia. Tathmini ya 2020 ya Alliance for Affordable Internet (A4AI) iliripoti kuwa giga 1 ya Data nchini Namibia iligharimu Dolla za kimarekani 6.62, sawa na 1.99% ya wastani wa mapato ya kaya kwa kila mwananchi.⁷⁰ Ingawa mageuzi ya kidijitali (ambayo yana sifa ya kuongezeka kwa upatikanaji wa huduma kupitia njia za dijitali kama vile elimu ya kielektroniki, fedha za kielektroniki, ufikiaji wa kielektroniki wa manispaa) yameharakishwa wakati wa UVIKO-19, na kukisiwa kuleta mabadiliko, kasi ya kupitishwa inabakia kuzembea kwa kiasi kikubwa. Baadhi ya sababu za hali ya sasa ni pamoja na uhaba wa ujuzi wa TEHAMA. Sera ya TEHAMA katika Elimu ya Namibia bado inakaguliwa na kozi za ujuzi wa TEHAMA kimsingi ni za hiari katika sekta

ya elimu ya kawaida na kiwango cha ushirikishwaji kwa wanafunzi wenyewe ulemavu na ushirikishwaji wa kijinsia haijulikani.

MIUNDOMBINU YA KIDIJITALI NA VIPAUMBELE VYA TEHAMA

Thamani ya sekta ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) haijabainishwa nchini Namibia. Wataalamu wanaeleza kuwa mchango wa sekta hiyo katika uchumi wa taifa ni mdogo sana ukilinganisha na sekta kama utalii, madini na kilimo.⁷¹ Wizara ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano siku za nyuma, iliyahi kuonyesha changamoto yake katika kuendeleza sekta hiyo. Imetaja kuwa kurugenzi yake ya Maendeleo ya TEHAMA haipati mgao wa kutosha wa bajeti kwa kipengele chake cha miundombinu na maendeleo ya sera. Maendeleo ya miundombinu ya mawasiliano nchini inategemea uwekezaji wa waendeshaji na hii inaendelea na uboreshaji wa mtandao.^{72 73 74 75} Kwa hivyo, Kufikia 2021, ufikiaji wa mtandao wa simu wa rununu ulifikia 37.7% kwa huduma ya 4G kote nchini. Hii ni licha ya ushirikiano katika fiber optics⁷⁶ na miunganisho ya nyaya kadhaa za chini ya bahari.⁷⁷

Kuhusu miundombinu ya data, tangu 2015 serikali ya Namibia imekuwa ikipokea usaidizi wa kiufundi kutoka kwa serikali ya Estonia.⁷⁸ kutengeneza na

69. New Era "Youth unemployment expected to reach 50%" (2021) <https://neweralive.na/posts/youth-unemployment-expected-to-reach-50> (accessed on 11 January 2022)

70. Alliance for Affordable Internet (A4AI) "Namibia- Data-Only Mobile-Broadband" (2020)

https://a4ai.org/extras/baskets/A4AI/2020/mobile_broadband_pricing_usd# (accessed on 11 January 2022)

71. New Era "ICTs contribution to the Namibian Economy" (2019) <https://neweralive.na/posts/icts-contribution-to-the-namibian-economy> (accessed on 11 January 2022)

72. Comms Update "Telecom Namibia upgrades its 3G and 4G networks" (2020)

<https://www.commsupdate.com/articles/2020/07/17/telecom-namibia-upgrades-its-3g-and-4g-networks/> (accessed on 11 January 2022)

73. Developing Telecoms "MTC completes first phase of Namibian network expansion" (2020)

<https://developingtelecoms.com/telecom-business/operator-news/9261-mtc-completes-first-phase-of-namibian-network-expansion.html> (accessed on 12 January 2022)

74. The Namibian "PowerCom builds new network towers" (2021) <https://www.namibian.com.na/208887/archive-read/PowerCom-builds-new-network-towers> (accessed on 12 January)

75. Telecom Namibia "Telecom Namibia brings connectivity to remote areas" (2020) <https://www.telecom.na/media-centre/511-telecom-namibia-brings-connectivity-to-remote-areas#:~:text=Telecom%20Namibia%20brings%20connectivity%20to%20remote%20areas%20Windhoek%2C,hub%2C%20aptly%20dubbed%20Satlink%20has%20yielded%20satisfactory%20results> (accessed on 12 January 2022)

76. IT News Africa "New Partnership Brings Fibre to Thousands in Namibia's First Smart City" (2021)

<https://www.itnewsafrica.com/2021/11/new-partnership-brings-fibre-to-thousands-in-namibias-first-smart-city/> (accessed on 12 January 2022)

77. IT News Africa "New Partnership Brings Fibre to Thousands in Namibia's First Smart City" (2021)

<https://www.itnewsafrica.com/2021/11/new-partnership-brings-fibre-to-thousands-in-namibias-first-smart-city/> (accessed on 12 January 2022)

78. Cybernetica "Namibia Governmental Interoperability Framework Nam-X" (2021)

<https://cyber.ee/resources/case-studies/namibia-governmental-interoperability-framework-nam-x/> (accessed on 11 January 2022)

**KUFIKIA 2021,
UFIKIAJI WA MTANDAO
WA SIMU WA RUNUNU
ULIFIKIA
37.7%
KWA HUDUMA YA 4G
KOTE NCHINI.**

kutekeleza mfumo wa ushirikiano wa Serikali ya kielektroniki. Hii inalenga kukuza ufumbuzi wa utawala wa kielektroniki. Licha ya mkakati wa serikali ya kielektroniki(e-government) kuwepo,⁷⁹ mafanikio ya serikali ya mtandao Namibia bado ni mdogo. Masuala ya mwingiliano yanásalia kuwa changamoto kwa utumiaji upya wa data na utoaji wa huduma bora. Ugawanaji wa miundombinu ni changamoto kubwa ya Namibia hadi sasa na waendeshaji wanaopigana dhidi ya ugawanaji wa miundombinu. Maendeleo haya yametawala habari nyingi za teknolojia mnamo 2021.^{80 81 82 83} Migogoro iliyorejelewa hapo juu, inatokana na faida ya faida na inakinzana na masharti ya udhibiti⁸⁴ kwa ajili ya ugawanaji wa miundombinu kama iliyvtangazwa na bunge mwaka 2016. Hata hivyo, mapambano dhidi ya ugawanaji miundombinu ya sekta hiyo yaliendelea licha ya kuwepo ushahidi kwamba mgawanyo huo unaweza kuwa na manufaa kwa wateja pekee, kwa kuwapatia chaguzi na kuwapa bei shindani hasa kutokana na idadi ndogo ya wachezaji sokoni.⁸⁵

Uteuzi wa Rais Hage Geingob wa Kikosi Kazi cha 4IR⁸⁶ iliyopewa mamlaka ya kutathmini matarajio ya nchi ya mapinduzi ya nne ya Viwanda nchini, imeonekana kuwa kauli pekee ya kisiasa ambayo nchi imewahi kutoa kuhusu kuweka teknolojia kama mipaka inayofuata ya maendeleo hadi sasa.

MKAKATI WA KITAIFA WA AKILI BANDIA

Mada ya akili ya bandia inashika kasi mionganini mwa watu binafsi^{87 88} na wasomi.⁸⁹ Hata hivyo, nchi bado haijapitisha msimamo wa kitaifa au mkakati wa kitaifa kuhusu AI. Vile vile, Namibia bado haina pendekezo lolote la sera kuhusu 5G.

79. Office of the Prime Minister "E-Government" (2021) <https://opm.gov.na/e-governance> (accessed on 11 January 2022)

80. New Era "MTC vows to challenge CRAN infrastructure sharing directive" (2021) <https://neweralive.na/posts/mtc-vows-to-challenge-cran-infrastructure-sharing-directive> (accessed on 11 January 2022)

81. Namibian Sun "MTC can block infrastructure" (2021) <https://www.namibiansun.com/news/mtc-can-block-infrastructure-sharing2021-10-22> (accessed on 11 January 2022)

82. Eagle FM (2021) "MTN doesn't need to co-invest in MTC infrastructure" available at <https://www.eaglefm.com.na/news/mtn-doesnt-need-to-co-invest-in-mtc-infrastructure/>

83. The Namibian "Communications regulator MTC clash over infrastructure sharing" (2021) <https://www.namibian.com.na/6214873/archive-read/Communications-regulator-MTC-clash-over-infrastructure-sharing> (accessed on 11 January 2022)

84. Communications Regulatory Authority of Namibia (CRAN) Government Gazette of the Republic of Namibia. No. 6141 of 2016) (2016) https://www.cran.na/ygilid/2019/12/6141-Gen_N393-402_4_Oct_2016.pdf (accessed on 11 January 2022)

85. New Era "Consumers to benefit from infrastructure sharing" (2021) <https://neweralive.na/in/posts/consumers-to-benefit-from-infrastructure-sharing> (accessed on 11 January 2022)

86. Windhoek Observer "Geingob appoints 4IR Task Force" (2021) <https://www.observer24.com.na/geingob-appoints-4ir-task-force/> (accessed on 11 January 2022)

87. The Namibian "Artificial Intelligence" – a world of opportunity for Namibia" (2021) <https://www.namibian.com.na/6215274/archive-read/Artificial-Intelligence-%E2%80%93-A-World-of-Opportunity-for-Namibia> (accessed on 12 January 2022)

88. The Economist "Will Artificial Intelligence solve some of the pressing issues in Namibian agriculture" (2021) <https://economist.com.na/65510/special-focus/will-artificial-intelligence-solve-some-of-the-pressing-issues-in-namibian-agriculture/> (accessed on 12 January 2022)

89. NUST Faculty of computing and Informatics "Data Science, Machine Learning and Artificial Intelligence (DSMLAI)" (2021) <https://www.nust.na/sites/default/files/event/BookletAbstracts2021.pdf> (accessed on 12 January 2022)

Walakini, mnamo Oktoba 2021, mdhibiti wa mawasiliano (CRAN) alialika mtaalam kutoka Intel⁹⁰ kushiriki kwenye 5G na akili bandia kwa washikadau wake Ushirikiano wa upatanishi wa Wigo amba ulilenga kusaidia utekelezaji wa 5G, Wi-Fi 6E na WiGig. Zaidi ya hayo, Mdhibiti na Wizara ya Mazingira walipewa jukumu na baraza la mawaziri kufanya tathmini ya mazingira juu ya athari za 5G.⁹¹ Matokeo ya utafiti huu bado hayajatolewa kwa umma. Kwa kuzingatia pengo hili la kisera, hata hivyo, madai ya ujisadi kuhusu kupelekwa kwa mtandao wa 5G kati ya Jiji la Windhoek na kampuni ya Teknolojia ya China Huawei yaliripotiwa kwenye vyombo vya habari mwaka wa 2020⁹² Ripoti mbaya za vyombo vya habari zilisababisha uchunguzi wa umma na mipango ya kutekeleza mradi kipingwa.⁹³ Halmashauri ya Jiji la zamani la Windhoek iligawanywa jinsi utekelezaji unaendelea na kwa kiwango gani.

JINSIA NA TEHAMA

Kwa sasa, Namibia haina msimamo wa kisera kuhusu matarajio ya TEHAMA na matarajio yake chanya kuhusu jinsia. Hii ni licha ya simu zilizotengwa⁹⁴ kwa nchi kuijeweka katika nafasi hii. Ripoti ya Haki za Wanawake Mtandaoni ya 2020⁹⁵ na Jumuiya ya Mtando sura ya Namibia, inafichua

kuwa ni asilimia 47 tu ya wanawake wa Namibia wanapata mtandao na kwamba nchi hiyo haina sera ya kitaifa - ikiwa ni pamoja na Sera ya Jinsia, wala haitambui TEHAMA kama chombo cha - kupambana na kukosekana kwa usawa wa kijinsia. Zaidi ya hayo ripoti inaonyesha kuwa hakuna malengo yaliyowekwa wazi ya kutumia TEHAMA kuwawezesha wanawake. Kwa ujumla, hakuna data iliyogawanywa katika kijinsia ya TEHAMA inayokusanywa mara kwa mara ili kufahamisha uingiliaji kati wa sera au jinsia katika viwango vyote.

Kwa kuzingatia mapungufu haya, unyanyasaji wa kijinsia mtandaoni^{96 97} ambayo inajidhihirisha kuitia aina mbalimbali^{98 99} imekuwa jambo la kawaida nchini Namibia. Ripoti ya kina ya Jumuiya ya Mtando¹⁰⁰ inaonyesha mwelekeo unaotia wasiwasi wa unyanyasaji unaowalenga wanahabari wa kike, wanasiwa wa kike pamoja na wanawake katika nyadhifa maarufu. Kwa kujibu, mapendekezo yametolewa, yakinaka kwa mfano sheria zijazo zinazohusiana na kidijitali hasa sheria ya Ulinzi wa Data, kutumika kuwalinda wanawake.¹⁰¹

90. Communications Regulatory Authority of Namibia (CRAN) "Presentation: Review of Spectrum Assignment Strategy" (2021) https://www.cran.na/yglilidy/2021/10/Spectrum-harmonization-to-support-implementation-of-5G-Wi-Fi-6E-and-WiGig_Intel-Corporation_20211007_v1.pdf (accessed on 12 January 2022)

91. All Africa "Namibia: Govt Hops On 5G Bandwagon" (2020) <https://allafrica.com/stories/202007280803.html> (accessed on 12 January 2022)

92. Al Jazeera "Corruption allegations in Namibian 5G deal with Huawei" (2020) <https://www.aljazeera.com/news/2020/7/15/exclusive-corruption-allegations-in-namibian-5g-deal-with-huawei> (accessed on 12 January 2022)

93. BIZ Tech Africa "Windhoek's 5G plans opposed" (2020) <https://www.biztechafrika.com/article/windhoeks-5g-plans-opposed/15770/> (accessed on 12 January 2022)

94. N Gervasius, "Interrogating the role of ICTs in Women Empowerment" (2020) <https://www.namibian.com.na/199049/archive-read/Interrogating-the-role-of-ICTs-in-Women-empowerment> (accessed on 12 January 2022)

95. Web Foundation "Namibia Women Rights Online Report" (2020) <http://webfoundation.org/docs/2020/08/GenderReport-Namibia.pdf> (accessed on 12 January 2022)

96. Nalebrity "Betty Davids allegedly called a Prostitute" (2021) <https://www.facebook.com/Nalebrity/posts/betty-davids-allegedly-called-a-prostitutehtpsbitly2pjotgv/740067599995265/> (accessed on 13 January 2022)

97. Global Citizen "Namibia's First Lady Stands Up to Misogynist Internet Trolls in Powerful Viral Video" (2021) <https://www.globalcitizen.org/en/content/namibia-first-lady-monica-geingos-gender-abuse/> (accessed on 13 January 2022)

98. Namibian Sun "Man arrested over revenge porn" (2017) <https://www.namibian.com.na/204429/archive-read/Man-arrested-over-revenge-porn> (accessed on 13 January 2022)

99. Namibia Daily "Aftermath of cyberbullying on social media" (2021) <https://www.facebook.com/namibiadaily/posts/aftermath-of-cyber-bullying-on-social-media7-november-2021-runduthe-22-year-old-/1650655248461729/> (accessed on 13 January 2022)

100. At the time of writing, the report had not been released.

101. N Gervasius, "Can legislation address Online Gender Based Violence in Namibia" (2021) <https://openinternet.global/news/can-legislation-address-online-gender-based-violence-namibia> (accessed on 13 January 2022)

HITIMISHO

Namibia inaendelea kufuatilia kikamilifu ushirikishwaji mkubwa katika maendeleo ya teknolojia. Hii inathibitishwa mionganoni mwa mambo mengine kwa uteuzi wa Kikosi Kazi cha Rais kwenye 4IR. Matumaini ni kwamba hii itasababisha kuoanishwa kwa miundo tofauti ya jamii kupitia maendeleo ya kiteknolojia kwa kuweka lengo moja la pamoja la kidijitali kwa nchi.

Kwa upande wa miundombinu, kukosekana kwa bajeti maalum ya mtaji kwa ajili ya maendeleo ya miundombinu ya TEHAMA kumeibua changamoto kubwa ndani ya sekta hiyo ambazo zinaweza kutatuliwa tu kupidia Utekelezaji wa kanuni za ugawaji wa miundombinu ya madhumuni maalum kama ilivyoainishwa na Mpango wa Ufanisi wa Harambee II.¹⁰²

Jambo lililojitekeza kutoka 2021, ni kutochukua hatua katika kupidisha na kutekeleza sheria za upatikanaji wa habari, uhalifu wa mtandao na ulinzi wa data. Kutungwa kwa sheria hizi kuna thamani kubwa katika ujumuishaji wa kidijitali kwa watumiaji wa Intaneti nchini. Kisa maalum hapa ni ufuutiliaji wa watu walioambukizwa wakati wa UVIKO-19 ambaou umethibitisha kuweka data ya kibinagsi hatarini nchini Namibia kutokana na kukosekana kwa miongozo ya kuhifadhi data. Ushahidi kutoka kwa utafiti huu unaonyesha zaidi kwamba kanuni za UVIKO-19 kuhusu elimu ya kielektroniki zimethibitisha kuwa zimesababisha tofauti zaidi katika mfumo wa elimu, na kutilia shaka mienendo ya kijinsia inayozunguka elimu ya kielektroniki na vile vile mambo kama vile mgawanyiko wa dijiti wa vijiji na mijini, masuala ya ulemavu pamoja na upatikanaji wa teknolojia. Uwekezaji mkubwa iliyoripotiwa katika sekta ya elimu ya kielektroniki lazima iongozwe ili kutoa ujumuishi kamili.

Utangulizi wa Vitambulisho vya Dijitali ni jambo linalostahili kufuatiliwa kutokana na mifano kutoka eneo hili na zaidi ya kuonyesha vipengele vya kutengwa kwa baadhi ya wanajamii. Zaidi ya hayo, utekelezaji wa usajili wa SIM, ikiwa hautashughulikiwa vyema, unashikilia uwezekano wa kutoaminiana na udhibiti wa umma. Mkakati wa kitaifa wa kidijitali unaosubiriwa kwa hamu unaweza kutoa suluhu la wazi kwa changamoto zinazoendelea nchini kwa kutekelezwa kwa Hazina ya Ufikiaji na Huduma kwa Wote.

102. Office of the President "Harambee Prosperity Plan II - 2021 - 2025" (2021)
<http://hppii.gov.na/storage/2021/03/HPP2.pdf> (accessed on 30 March 2022)

MAPENDEKEZO

Katika kukabiliana na changamoto za nchi na kutambua kikamilifu haki za kidijitali na ushirikishwaji kwa manufaa ya wananchi, mapendekezo yafuatayo yanatolewa:

Serikali inashauriwa kuzingatia mapendekezo yafuatayo:

- Kugundua mifumo huria ya utoaji leseni za masafa na ufuate leseni isiyo ya kawaida ya mawimbi meupe ya TV ili kuongeza muunganisho mkubwa.
- Kuchukua hatua madhubuti za kutekeleza Mfuko wa Ufikiaji na Huduma kwa Wote ili kuhakikisha ufikivu kwa jamii zisizounganishwa na zilizotengwa kama vile wanawake, jamii za vijijini na walemavu ufikiaji wa huduma ya mtandao.
- Kuzingatia bajeti maalum ya kifedha kuelekea maendeleo ya miundombinu ya TEHAMA ili kufikia ujanibishaji kamili wa kitaifa.
- Kushiriki kupitia muundo wa wadau wengi kuhusiana na msimamo wake rasmi kwenye 5G ikijumuisha uundaji wa sera zinazohusiana na vile vile teknolojia zingine zinazoibuka kama vile Ujasusi Bandia.
- Kuweka ratiba zilizo wazi kuhusiana na mustakabali wa kanuni za UVIKO-19 kuhusu habari zisizo sahihi.

Bunge linapaswa:

- Kupitisha miswada ya Ulinzi wa Data na Uhaliwa Mtandaoni bila kuchelewa zaidi na inapaswa kuhakikisha ulinzi wa haki za kidijitali katika suala hili.
- Kupitisha sheria ya Upatikanaji wa Taarifa, ili kuonyesha uwazi, kutanguliza utoaji wa huduma na kuhakikisha uaminifu katika muunganisho.

Mashirika ya kiraia yanahimizwa:

- Kuongeza ufahamu kuhusu matatizo ya kijamii yanayotokana na mtandaoni kama vile Vurugu za Mtandaoni zinazolenga makundi yaliyi hatarinii katika jamii.
- Kushirikiana kikamilifu na serikali na mashirika kuhusu athari zinazoibuka za teknolojia kwa jamii kama vile kurahisisha athari na changamoto za Vitambulisho vya Dijitali.
- Kufuutilia athari kwa raia kwa kanuni kama vile usajili wa SIM wa lazima.

- Kuongeza ufahamu juu ya maendeleo kama vile akili bandia na athari zake kwa jamii.
- Kupanua ufahamu kuhusu ushirikiano wa maana mtandaoni ili kuepuka kukashifu wengine.
- Kuongeza ufahamu kuhusu haki za kidijitali na ujumuishi.

Wasomi wanahimizwa:

- Kushiriki mara kwa mara katika shughuli za uhamasishaji wa umma kushiriki maarifa ya kisayansi kuhusu masuala kama vile habari potofu, jinsia na TEHAMA pamoja na akili bandia.
- Kutoa maarifa ya kisayansi kama ushahidi thabiti kwa madhumuni ya kutunga na kutekeleza sheria.

**Serikali inapaswa kuzingatia bajeti
maalum ya kifedha kuelekea maendeleo
ya miundombinu ya TEHAMA ili kufikia
ujanibishaji kamili wa kitaifa.**

Londa 2021 inapanua ripoti ya mwaka jana na matokeo kutoka kwa nchi 22 zinazochunguza mada za faragha, uhuru wa kujieleza, ufkiaji wa habari, mgawanyiko na kutengwa, mabadiliko ya kidijitali, uwezo wa kumudu bei, jinsia na mengine ndani ya mifumo iliyopo ya sheria na dhidi ya msingi wa mgawanyiko wa dijitali unaoongezeka. Toleo hili linanasa mapengo na kutoa mapendeleko ili kufikia Afrika ilijojumuishwa kidijitali na inayoheshimu haki.

**PARADIGM
INITIATIVE**

Paradigm Initiative

374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria

Email: media@paradigmhq.org

www.paradigmhq.org

     @ParadigmHQ